

החלטת סגן הממונה על המשמעת – פסק דין

1. הנקבלת היא תלמידת שנה א' לתואר מוסמך בפקולטה למדעי הרוח. בכתב הקובלנה (המתוקן) מיוחסים לנקבלת שני אישומים, שעל בסיסם נטען לעבירות של הפרת הוראות בעבודה והונאה בעבודה (סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח)). על פי האישום הראשון, במסגרת לימודיה באחד הסמינרים היה על הנקבלת להגיש עבודת רפרט. מבדיקת העבודה עלה כי היא העתיקה את כולה מעבודת M.A של סטודנט באוניברסיטה אחרת והגישה אותה כעבודת רפרט שלה. על פי האישום השני, במסגרת לימודיה בקורס אחר היה על הנקבלת להגיש עבודת סיום קורס. מבדיקת עבודה זו עלה כי היא העתיקה חלקים נרחבים ממנה מעבודה סמינריונית אחרת וזאת ללא ציון המקור ו/או שימוש נכון בכללי ציטוט.
2. ביום 10.11.2020 התקיים בפניי דיון הקראה (מקוון) בו הודתה הנקבלת בשתי העבירות, דהיינו, הפרת הוראות והונאה, לגבי שני האישומים. ביום 3.12.2020 התקיים בפניי דיון טיעונים לעונש (מקוון). הקבילה עתרה לעונש הרחקה בפועל של 4 שנים. לטענתה, מקרה זה מצדיק עונש מיוחד עקב ההעתקה בשני קורסים שונים, כאמור בשני האישומים המפורטים בכתב הקובלנה – כאשר ההעתקה השנייה נעשית תוך כדי ההליכים המשמעתיים במקרה ההעתקה הראשונה. ההחמרה היתרה מוצדקת כיוון שמדובר בתלמידה ותיקה בתכנית בכירים לתואר שני, ולא בתלמידת שנה א'. בשני המקרים מדובר על העתקה של עבודת סוף קורס/רפרט ולא עבודת ביניים.
3. הנקבלת סברה שמדובר בעונש מופרז והתמקדה בהיבטים לקולא. היא הודתה ונטלה אחריות. לא מדובר בהעתקה במבחן (ובפרט בסיטואציות של מבחן מקוון עקב מגיפת הקורונה), אלא בהעתקה בעבודה. בהעתקה הראשונה אכן כל העבודה הועתקה, אך בשנייה רק חלק. מדובר היה בתקופה לא פשוטה עבור הנקבלת – שהיא אם למשפחה מרובת ילדים – תחת לחצי מגיפת הקורונה, הכלכליים והנפשיים. הנקבלת אף סבלה באותו פרק זמן מבעיה רפואית בידה ולא יכלה להקליד את העבודה כראוי. לבסוף, פסיקה קודמת, כך נטען, לא השיתה עונש מצטבר במקרה של הפרות חוזרות (אלא "חפפה" את העונשים).
4. עקב השאלה העקרונית בדבר היקף גזר הדין במצב של שני אישומים ביקשתי מהצדדים השלמת טיעון לעניין של ריבוי אישומים. הקבילה הפנתה לעניין ד-19/2010, שם, בהינתן הנסיבות החמורות באותו מקרה, הוטל עונש מצטבר (של עשר שנות הרחקה) בגין חמש עבירות הונאה, שבוצעו במועדים נפרדים ובקורסים נפרדים. כן הפנתה הקבילה לעניין ע-5/2015, שם התווה בית הדין המשמעתי לערעורים את השיקולים לעניין ענישה, לרבות הקביעה שריבוי עבירות הוא פרמטר להחמרה בענישה.
5. הנקבלת הפנתה למספר פסקי דין מהם ניתן לבסס את הטענות הבאות. ראשית, לעיתים, גם במקרים של עבירות חוזרות, רשויות האוניברסיטה והתלמיד הנקבל מגיעים להסדר טיעון בו עונש נמוך יחסית – הסדר שמקבל את ברכתו של בית דין זה. ראו למשל עניין ד-32/2019 שם נגזר עונש הרחקה בפועל של שנה בנסיבות של העתקה חוזרת (אם כי במסגרת אישום אחד). וראו גם עניין ד-15/2019. שנית, בשאלת ריצוי העונש בחופף או מצטבר נשקלים שיקולים דומים לאלו המשמשים להקלה/החמרה בענישה. ראו למשל עניין ד-66/2019, שם נגזר עונש חופף (באותו עניין, בהקשר של הפעלת ענישה על תנאי) לאור שיקולים לקולא כגון חרטה והרשעה ראשונה בהונאה. שלישית, בעוד ששיקול ריבוי העבירות הוא שיקול לחומרה, שיקולים אחרים, כגון מצב אישי וכלכלי, יכולים להטות את הכף לקולא, גם במקרים של עבירות חוזרות (ראו למשל עניין ד-37/2019).
6. הנחות מוצא אלו מקובלות עליי. להשלמת התמונה, אציין ששאלת ריצוי העונשים בחופף או מצטבר נדונה כמובן גם בדין הפלילי ה"רגיל". בהקשר זה, לאור הוראת ס' 45 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, "נקודת המוצא היא . . . כי יש לחפוף לנידון [עונשי מאסר] אלא אם הורה בית המשפט אחרת. אלא שנקבע זה מכבר כי מדובר בהוראה טכנית-פרשנית-ניטרלית, שנועדה אך למלא את החסר מקום שבת המשפט לא קבע במפורש אם העונשים ירוצו באופן חופף או במצטבר. הוראה זו אינה קובעת עקרון

מנחה של חפיפת עונשים ולא הכרעה ערכית לפיה בנסיבות כאלה ראוי לקבוע עונשים באופן חופף" (ע"פ 3242/19 היועץ המשפטי לממשלה נ' אלציק (מיום 18.8.2019)). כך, "ככל ובית משפט סבור כי שיקולי הגמול וההרתעה גוברים על שיקולים אחרים, תגבר הנטייה לצבור את עונשי המאסר במלואם או בחלקם" (שם).

7. כפי שגם נפסק בעבר, בית דין זה ייתן משקל נכבד להסכמת הצדדים – "מן הראוי לסגת מהסדר טיעון, הן לטובת ההגנה והן לטובת הקבילה, רק בנסיבות חריגות" (ע/2016/2). עם זאת, בעניינו הצדדים לא הגיעו להסדר מוסכם בעניין העונש. לאור כך, עלינו לבחון את נסיבות המקרה לאור השיקולים המנחים לקביעת הענישה, כאשר ריבוי העבירות הוא פרמטר להחמרה בעונש.

8. מהן, אם כן, הנסיבות הרלוואנטיות לקביעת הענישה בעניינו? הנקבלת היא תלמידה לתואר מוסמך, בתכנית מנהלים. העבודה הראשונה בה עסקינן, עבודת רפרט באחד הסמינרים, הוגשה ביום 18.7.2020. העבודה הועתקה – במלואה וללא שינויים – מתוך פרק מעבודת MA של סטודנט באוניברסיטה אחרת. לקראת סוף אוקטובר החלו הליכי המשמעת בעניינה של הנקבלת בגין העתקה זו. ביום 29.10.2020 הוגשה מטלת הסיום בקורס האחר. מטלה זו הוגשה תוך שהנקבלת מודעת לפתיחת הליכי המשמעת בעניינה. עם זאת, חלקים נרחבים מעבודת הסיום בקורס האחר היו אף הם מועתקים – הפעם בשינויי עריכה קלים – מעבודה סמינריונית שהוגשה במוסד אקדמי אחר וממספר אתרים באינטרנט. על עובדות אלו, ככלל, אין מחלוקת. הן מהוות כמובן פרמטרים לחומרה. מדובר בתלמידה ותיקה, בתכנית מיוחדת לתואר שני, ובהגשת עבודות מחקר (עבודת רפרט ומטלת סיום קורס). מובן שההעתקה החוזרת צריכה להשפיע על הענישה בענייננו. הנקבלת אמנם טוענת כי העבודה השנייה הוכנה, אך לא הוגשה, טרם החלו הליכי המשמעת לגבי העבודה הראשונה. אך לאחר שנודע לה על הליכי המשמעת היה כמובן באפשרותה של הנקבלת להימנע מהגשת עבודה מועתקת נוספת, תוך נקיטת מגוון אמצעים חלופיים (למשל, יצירת קשר עם מרצה הקורס השני ובקשה לדחיית העבודה). החשש מענישה במקרה הראשון, אם כן, לא הרתיע את הנקבלת מהגשת עבודה מועתקת נוספת. אלו שיקולים ברורים להחמרת הענישה.

9. לאור השיקולים לחומרה והשיקולים לקולא (ראו פס' 3 לעיל) החלטתי להעמיד את עונש ההרחקה בפועל של הנקבלת, בגין שני האישומים, על שנתיים וחצי (עם אפשרות להמיר את הסמסטר האחרון בעבודות לטובת הציבור). נסיבות ההעתקה, כפי שפורטו בפסקה הקודמת, חמורות. הן מצדיקות ענישה משמעותית – על כל אחת מעבירות ההעתקה. עם זאת, מצאתי לנכון להקל את עונשה של הנקבלת לאור המציאות הקיימת. משבר הקורונה הביא כידוע בשורות רבות לחיינו. בהקשר המשמעותי, אנו עדים בעת האחרונה למספר תיקים שעניינם העתקה בסיטואציות של בחינות מקוונות. שינויים אלו מזמינים את החמרת האכיפה (וראו גם עניין ד-2020-75/א) וסקירת הפסיקה הרלוואנטית). מנגד, תקופת הקורונה הביאה עמה גם לחצים מרובים לציבור הסטודנטים. הנקבלת, אם למשפחה מרובת ילדים, הגישה כזכור את שתי העבודות בפרק זמן של מספר חודשים, ותחת משבר הקורונה. נסיבות אלו לא מצדיקות כמובן את שתי ההעתקות – היה בכוחה של הנקבלת לפעול בערוצים אחרים. הן מצדיקות, עם זאת, הקלה מסוימת בעונש.

10. אשר על כן, אני גוזר את עונשה של הנקבלת כדלקמן:

- א. פסילת שני הקורסים נשואי הקובלנה.
- ב. הרחקה בפועל מן האוניברסיטה לשנתיים וחצי, שתרוצה בשנים האקדמיות תשפ"א ותשפ"ב (במלואן) וכן בסמסטר הראשון של שנת תשפ"ג. הנקבלת, אם כן, תוכל לשוב ללימודים בסמסטר ב' תשפ"ג. את הסמסטר האחרון להרחקה בפועל, הסמסטר הראשון של שנת תשפ"ג, תוכל הנקבלת להמיר ב-20 שעות שירות לטובת הציבור. ככל שתבחר באפשרות זו, ותרצה עבודות אלו עד סוף שנת תשפ"ב, תוכל הנקבלת לשוב ללימודים כבר בסמסטר הראשון של שנת תשפ"ג.
- ג. הרחקה על תנאי מן האוניברסיטה של שלוש שנים למשך שלוש שנים מיום חזרת הנקבלת ללימודים.

ניתן היום, 23.12.2020, בהיעדר הצדדים. פסק הדין יפורסם ללא ציון שמה של הנקבלת.

S. Laitel

ד"ר שי נ. לביא
ס' הממונה על המשמעת